

A bírálóbizottság értékelése

Szerdahely György Alajos (1740–1808) az első magyarországi esztétikaprofesszor, aki egy négy latin nyelvű kötetből álló esztétikai monográfia-sorozattal alapozta meg a magyar esztétikai kutatások első évszázadát. Balogh Piroska, a 18. századi szerző életművének legavatottabb ismerője számos tanulmány és egy monográfia mellett Szerdahely több művének latin nyelvű kiadását és magyar fordítását is elkészítette: 11 tanulmánya (köztük egy német és egy angol) foglalkozik Szerdahely munkásságával, a Teória és medialitás c. kötetének is több mint a fele Szerdahely életművét tárgyalja, szövegkiadási munkásságának köszönhetően pedig magyar fordításában megjelent az *Aesthetica* (2012). Az akadémiai doktori értekezés Szerdahely György Alajos négy, eredetileg latin nyelvű szakesztétikai műve magyar fordításának kritikai kiadása, értekező bevezetéssel ellátva. A terjedelmes opus tehát áll egy 100 oldalas tanulmányból, majd a több mint 400 oldalas, jegyzetekkel ellátott szövegkiadási részből.

A kontextualizáló fejezet a magyar egyetemi esztétika első százötven évét tekinti át: Szerdahely jelentőségének bemutatása Schedius Lajos és Greguss Ágost munkásságának kontextusában, ahhoz viszonyítva kerül tárgyalásra. Részletes bemutatást kap az esztétika oktatása, az esztétika tanszék története, az esztétikaprofesszorok hazai és külföldi recepciója, a szerző biográfiája, majd Szerdahely esztétikai életművének áttekintő értelmezése és a fordítás elveiről, kihívásairól szóló fejezet következik. A bevezető tanulmány jelentős szemléleti újdonságokat hozó, új kontextusokat kijelölő és az életmű értékelésében számottevő eredményeket felmutató narratívát adott közre. Fontos hangsúlyozni, hogy a disszertációhoz tartozik az itt nem közölt, hanem online olvasható latin nyelvű forráskiadás is, amely megelőzte és megalapozta a jelen értekezés fordítását-szövegkiadását. Maga a fordítás szabatos, kérélt terminológiájú, csaknem mindenütt tökéletesen érthető és követhető magyarsággal adja vissza a számos nehézséget támasztó latin szöveget. A kiadás kapcsán elvégzett filológiai munka összességében 3576 jegyzet elkészítését jelenti a négy szöveg fordításához-kiadásához; a névmagyarozó, valamint a műveket azonosító, szöveghelyet pontosító jegyzetek rendkívül nagy mennyiségű könyvészeti és/vagy biográfiai adatot tartalmaznak.

Balogh Piroska nemcsak érvényesen mutatja be azt a tudománytörténeti fordulatot, amely német, osztrák és cseh területeken az egyetemi esztétikaoktatás történetének rendszeres leírásában és ezáltal az egykorú kulturális transzfer regionális folyamataiban tudta elhelyezni az egyéni törekvéseket – hanem maga is részese volt ennek a fordulatnak, hiszen (Fórizs Gergellyel közösen) már az e szemléletet és módszertant érvényesítő több szervezett kutatási vállalkozás vezetője, konferenciák programadó házigazdája és előadója, az ott elhangzott tanulmányok angol és német nyelvű nemzetközi tanulmánykötetben való közreadásának szerkesztője volt.

A Szerdahely által szóba hozott szekundér irodalom, a szakirodalmi források és hivatkozások azonosítása rendkívüli kihívás elé állította a disszerenst. Az értekezés felhívja a figyelmet a 18. századi magyarországi esztétika- és irodalomelméletírás, az egyetemi esztétika- és irodalomoktatás történetének nem kellően kiaknázott forrásaira, s így megteremti a lehetőséget e szakterületek alaposabb és pontosabb vizsgálatára, kereszt- és hosszirányú összehasonlító elemzésekbe való beillesztésére. Ily módon számos esetben felülvizsgálhatóvá, kiegészíthetővé válnak a 18. századi irodalmi műfajok történetére, Szerdahely kortársainak irodalmi műveltségére, s az egyéb művészeti ágak elméletére vonatkozó adatok, felismerések. Szerdahely munkáinak eklektikus voltából, összetett jellegéből adódóan más bölcsészeti ágak, így például a filozófia vagy a pszichológia művelői is beépíthetik az esztétikaprofesszor érvelésének egyes elemeit saját tudománytörténeti narrációjukba. A disszertáció eredményei nyomán bizonyítást nyert, hogy Szerdahely munkássága jóval kedvezőbb összképet mutat annál, mint amilyen megítélés az irodalomtudomány historiográfiájában az osztályrésze lett.